

Sygn. akt I CSK 243/10

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 lutego 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Kazimierz Zawada (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Mirosław Bączyk

SSN Dariusz Dończyk

w sprawie z powództwa Joanny S.

przeciwko Ubezpieczeniowemu Funduszowi Gwarancyjnemu

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 18 lutego 2011 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Apelacyjnego

z dnia 28 sierpnia 2009 r.,

oddala skargę kasacyjną i zasądza od strony pozwanej na rzecz powódki kwotę 1 800 (tysiąc osiemset) zł tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.

Uzasadnienie

Joanna S. reprezentowana przez sprawującą nad nią opiekę prawną matkę w pozwie z dnia 27 czerwca 2007 r. wniosła m.in. o zasądzenie od pozwanego Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego kwoty 300 000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną przez nią krzywdę, z odsetkami ustawowymi od dnia 1 stycznia 1999 r., pismem zaś z dnia 15 listopada 2007 r. rozszerzyła żądanie pozwu: wniosła o zasądzenie kwoty 400 000 zł tytułem zadośćuczynienia, z odsetkami od dnia 1 stycznia 1999 r., oraz o zasądzenie kwoty 152 066,40 zł tytułem skapitalizowanych odsetek ustawowych za opóźnienie w wypłacie zadośćuczynienia w kwocie 100 000 zł za okres od dnia 1 stycznia 1999 r. do dnia 12 października 2007 r., z ustawowymi odsetkami od daty wniesienia pozwu.

Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 28 sierpnia 2008 r. zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 300 000 zł tytułem zadośćuczynienia, z odsetkami ustawowymi od dnia 9 grudnia 2003 r. (punkt I), oraz odsetki ustawowe od kwoty 100 000 zł od dnia 9 grudnia 2003 r. do dnia 12 października 2007 r. (punkt II).

Sąd Apelacyjny na skutek apelacji pozwanego wyrokiem z dnia 28 sierpnia 2009 r. zmienił wyrok Sądu Okręgowego w obu punktach; w punkcie I w ten sposób, że ustalił datę początkową naliczania odsetek ustawowych od kwoty 200 000 zł na dzień 13 lipca 2006 r., a od kwoty 100 000 zł - na dzień 12 grudnia 2007 r., w punkcie II zaś w ten sposób, że ustalił datę początkową naliczania odsetek ustawowych od kwoty 100 000 zł na dzień 13 lipca 2006 r.

Z ustaleń dokonanych w sprawie wynika, że w dniu 4 grudnia 1998 r. powódka, mająca wówczas 20 lat, uległa wypadkowi komunikacyjnemu. W wyniku tragicznych następstw tego wypadku wymaga całodobowej opieki; została też całkowicie ubezwłasnowolniona. Pozwany wypłacił powódce dwukrotnie po 100 000 zł tytułem zadośćuczynienia: pierwszy raz w dniu 9 grudnia 2003 r., tj. jeszcze przed wytoczeniem powództwa, a drugi raz w dniu 12 października 2007 r., tj. już po wytoczeniu powództwa.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, odsetki za opóźnienie w zapłacie dochodzonego zadośćuczynienia należały się dopiero po upływie 14 dni od daty doręczenia pozwanemu wezwania do zapłaty zadośćuczynienia; tj. od dnia 13 lipca 2006 r. co do kwoty 300 000 zł żądanej jeszcze przed wytoczeniem powództwa i od

dnia 12 grudnia 2007 r. co do kwoty 100 000 zł, o którą powództwo zostało rozszerzone. Tym samym Sąd Apelacyjny nie podzielił stanowiska pozwanego, że odsetki za opóźnienie w zapłacie dochodzonego zadośćuczynienia należały się dopiero od dnia wyrokowania przez Sąd Okręgowy, tj. od dnia 28 sierpnia 2008 r., a od kwoty 100 000 zł uiszczonej w toku postępowania nie należały się w ogóle.

Pozwany zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego jedynie w tej części, którą oddalono jego apelację w zakresie odnoszącym się do zasądzonych od niego odsetek ustawowych od kwoty 200 000 zł od dnia 13 lipca 2006 r. do dnia 27 sierpnia 2008 r., od kwoty 100 000 zł od dnia 12 grudnia 2007 r. do dnia 27 sierpnia 2008 r., i od kwoty 100 000 zł od dnia 13 lipca 2006 r. do dnia 12 października 2007 r. Zarzucił, że w tej części wyrok Sądu Apelacyjnego narusza art. 481 § 1 w związku z art. 455 i 445 §1 k.c. przez przyjęcie, że powódce należały się odsetki ustawowe za okres poprzedzający dzień wyrokowania przez Sąd Okręgowy, tj. od dnia 13 lipca 2006 r. co do kwoty 200 000 zł i od dnia 12 grudnia 2007 r. co do kwoty 100 000 zł (punkt I wyroku Sądu Okręgowego) oraz od dnia 13 lipca 2006 r. co do kwoty 100 000 zł (punkt II wyroku Sądu Okręgowego).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna trafnie wskazuje na występującą w orzecznictwie rozbieżność stanowisk co do początkowego terminu naliczania odsetek za opóźnienie w zapłacie zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Rozbieżność ta jest przejawem szerszego zjawiska, łączy się ściśle z rozbieżnością stanowisk co do początkowego terminu naliczania odsetek za opóźnienie w zapłacie odszkodowania za naprawienie szkody majątkowej (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2000 r., II CKN 725/98, OSNC 2000, nr 9, poz. 158, i z dnia 25 marca 2009 r., V CSK 370/08, LEX nr 584212).

Według niektórych orzeczeń, zadośćuczynienie pieniężne za doznaną krzywdę jest wymagalne dopiero z dniem wyrokowania przez sąd (art. 316 k.p.c.). Zobowiązany zatem dopiero od tego dnia pozostaje w opóźnieniu w zapłacie zasądzonego zadośćuczynienia i tym samym dopiero od tego dnia należą się od niego odsetki za opóźnienie (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 8 grudnia 1997 r., I CKN 361/97, LEX nr 477638, z dnia 20 marca 1998 r., II CKN 650/97,

LEX nr 477665, z dnia 4 września 1998 r., II CKN 875/97, LEX nr 477579, z dnia 9 września 1999 r., II CKN 477/98, LEX nr 477661).

W innych orzeczeniach przyjmuje się natomiast, że zadośćuczynienie za krzywdę zobowiązany ma zapłacić, z zastrzeżeniem wyjątków - obecnie wynikających z art. 14 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. nr 124, poz. 1152 ze zm.) - niezwłocznie po wezwaniu przez uprawnionego (art. 455 *in fine* k.c.), w związku z czym odsetki za opóźnienie w zapłacie zadośćuczynienia powinny być zasądzone od dnia, w którym zobowiązany ma zadośćuczynienie zapłacić (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 18 września 1970 r., II PR 257/70, OSNC 1971, nr 6, poz. 103, z dnia 12 lipca 2002 r., V CKN 1114/00, LEX nr 56055, z dnia 18 lutego 2010 r., II CSK 434/09, LEX 602683).

Żadne jednak z tych rozwiązań nie może być uznane – na co zdają się wskazywać nawet już niektóre z przytoczonych orzeczeń - za wyłącznie właściwe.

Odsetki, w zasadzie według stopy ustawowej, należą się, zgodnie z art. 481 k.c., za samo opóźnienie w spełnieniu świadczenia, choćby więc wierzyciel nie poniósł żadnej szkody i choćby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik nie ponosi odpowiedzialności. Stanowią one zatem opartą na uproszczonych zasadach rekompensatę typowego uszczerbku majątkowego doznanego przez wierzyciela wskutek pozbawienia go możliwości czerpania korzyści z należnego mu świadczenia pieniężnego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2000 r., II CKN 725/98).

Jeżeli zobowiązany nie płaci zadośćuczynienia w terminie wynikającym z przepisu szczególnego lub w terminie ustalonym zgodnie z art. 455 *in fine* k.c., uprawniony nie ma niewątpliwie możliwości czerpania korzyści z zadośćuczynienia, jakie mu się należy już w tym terminie. W konsekwencji odsetki za opóźnienie w zapłacie zadośćuczynienia należnego uprawnionemu już w tym terminie powinny się należeć od tego właśnie terminu. Stanowiska tego nie podważa pozostawienie przez ustawę zasądzenia zadośćuczynienia i określenia jego wysokości w pewnym zakresie uznaniu sądu. Przewidziana w art. 445 §1 i art. 448 k.c. możliwość przyznania przez sąd odpowiedniej sumy tytułem zadośćuczynienia za krzywdę nie

zakłada bowiem dowolności ocen sądu, a jest jedynie konsekwencją niewymiernego w pełni charakteru okoliczności decydujących o doznaniu krzywdy i jej rozmiarze. Mimo więc pewnej swobody sądu przy orzekaniu o zadośćuczynieniu, wyrok zasądający zadośćuczynienie nie ma charakteru konstytutywnego, lecz deklaracyjny (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2004 r., I CK 131/03, OSNC 2005, nr 2, poz. 40, z dnia 17 listopada 2006 r., V CSK 266/06, LEX nr 276339, z dnia 26 listopada 2009 r., III CSK 62/09, LEX nr 738354, i z dnia 18 lutego 2010 r., II CSK 434/09).

Stanowisku temu nie sprzeciwia się również stosowanie się do zadośćuczynienia art. 363 § 2 k.c. (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 1990 r., II CR 225/90, LEX nr 9030). Wyrażona w tym przepisie, korespondującym z art. 316 §1 k.p.c., zasada, że rozmiar szeroko rozumianej szkody, a więc zarówno majątkowej, jak i niemajątkowej, ustala się, uwzględniając czas wyrokowania, ma na celu możliwie pełną kompensatę szkody ze względu na jej dynamiczny charakter - nie może więc usprawiedliwiać ograniczenia praw poszkodowanego (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 2000 r., II CKN 725/98, i z dnia 16 kwietnia 2009 r., I CSK 524/08, OSNC-ZD 2009, nr D, poz. 106).

Wysokość krzywdy, tak jak i szkody majątkowej, może się jednak, jak wspomniano, zmieniać w czasie. Różna zatem w miarę upływu czasu może być też wysokość należnego zadośćuczynienia. W rezultacie początek opóźnienia w jego zapłacie może się łączyć z różnymi datami.

Jeżeli więc powód żąda od pozwanego zapłaty określonej kwoty tytułem zadośćuczynienia z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od danego dnia, poprzedzającego dzień wyrokowania, odsetki te powinny być, w świetle powyższych uwag, zasądzone zgodnie z żądaniem pozwu, o ile tylko w toku postępowania zostanie wykazane, że dochodzona suma rzeczywiście się powodowi należała tytułem zadośćuczynienia od wskazanego przez niego dnia.

Jeżeli natomiast sąd ustali, że zadośćuczynienie w rozmiarze odpowiadającym sumie dochodzonej przez powoda należy się dopiero od dnia wyrokowania, odsetki od zasądzonego w takim przypadku zadośćuczynienia mogą się należeć dopiero od dnia wyrokowania.

Sytuacja może być też bardziej złożona. W szczególności, w dochodzonej przez powoda sumie jej część może odpowiadać zadośćuczynieniu należnemu w terminie lub terminach poprzedzających dzień wyrokowania, a część - zadośćuczynieniu należnemu dopiero od dnia wyrokowania. W takim razie odsetki za opóźnienie w zapłacie co do jednej części należnego zadośćuczynienia powinny być zasądzone od terminu lub terminów poprzedzających dzień wyrokowania, a co do innej części - od dnia wyrokowania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 września 1999 r., II CKN 477/98).

Na tle przedstawionego stanu prawnego za trafny należy zatem uznać ten nurt orzecznictwa, według którego wymagalność roszczenia o zadośćuczynienie za krzywdę, a tym samym i początkowy termin naliczania odsetek za opóźnienie w zapłacie należnego zadośćuczynienia, może się różnie kształtować w zależności od okoliczności sprawy (zob. w szczególności wyroki Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2004 r., I CK 131/03, i z dnia 4 listopada 2008 r., II PK 100/08, OSNP 2010, nr 10, poz. 108). W świetle tego stanowiska terminem, od którego należą się odsetki za opóźnienie w zapłacie zadośćuczynienia za krzywdę, może być więc, w zależności od okoliczności sprawy, zarówno dzień poprzedzający wyrokowanie o zadośćuczynieniu, jak i dzień tego wyrokowania.

W sprawie brak podstaw do zakwestionowania zasądzonych odsetek za opóźnienie w zapłacie orzeczonego na rzecz powódki zadośćuczynienia. Dokonane w toku postępowania przedstawione wyżej ustalenia i oceny wskazują na to, że krzywda doznana przez powódkę w rozmiarze odpowiadającym zasądzonemu zadośćuczynieniu istniała już w stwierdzonych przez Sąd Apelacyjny terminach wymagalności zadośćuczynienia, od których zasądzone zostały odsetki za opóźnienie.

Ze względu na bezzasadność przytoczonych podstaw kasacyjnej skargi kasacyjną strony pozwanej należało na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oddalić, a o kosztach postępowania kasacyjnego orzec zgodnie z art. 98 w związku z art. 108 § 1 i art. 398²¹ k.p.c.